

eikä nöyryytä tekijäänsä vaan sallii taitojen hyödyntämisen ja uusien oppimisen, että työ ei haittaisi muita elämän osa-alueita ja tuottaisi siedettävän palkan.

Globaali kilpailu rusentaa nämä tavoitteet maailman sadoilta miljoonilta köyhiltä ja työttömiltä. Suurella osalla heistä ei ole hyperkilpailussa vapaasti valittua sijaa, vaikka kaikki työ siirtyisi

halvan työvoiman luo. Köyhyys mahdollistaa seksiorjat, pakko-työn ja velkavankeuden. Se lisää nais-, lapsi- ja huumekauppaa ja kiihdyttää monenlaista väkivaltaa ja rikollisuutta.

Entä jos säällinen työ ja säällinen elämä karkaavatkin yhä useamman ulottuvilta? Millaiseen epävakauteen päädytään, jos työmarkkinaosapuolten ja

hallitusten kolmikanta kumotaan? Millaista on sellainen uusi paternalismi, jossa neuvottelu ja sopiminen korvataan lyhytaikaisten omistajien yksipuolisella määräysvallalla? Pidetäänkö työttömyyden orjat aloillaan perustulolla, digikahleilla ja viihteellä? Mistä nousee orjakapinan johtaja? Ketä vastaan kapinoidaan?

Monomania saattaa olla erittäin hyvä asia

PERTTI HEMÁNUS

Ensi näkemältä siviilioikeuden professorin Erkki Aurejärven opus näyttää ehkä monomaaniselta. Toisaalta itse WSOY on suostunut sen tuollaisena kustantamaan, mikä puhuu puolestaan. Lopulta kirja on vetävä, ja sen lukee helposti, kenties jopa nopsasti. Lopputuloksen moni tietää jo ennalta, mutta se ei poista jännitystä.

Täytyy kunnioittaa Aurejärven uutteruutta ja terävyyttä.

Tupakka ei ole aivan tavallinen tuote, vaikka sen aikoinaan kuviteltiin kuuluvan tuohon kategoriaan. Sillä on pirullinen ominaisuus: se saattaa aiheuttaa syövän ja tämä taas voi tappaa ihmisen. Kirjassa kerrotaan vuoden 1950 jälkeisistä ajoista, jolloin savukkeet ovat vieneet hengen yli 250 000 suomalaiselta. Jos aloitetaan surullisen historian kirjoitus vuodesta 1941, surmatujen määrä ylittää 300 000:n.

Ehkä olisi ollut hyvä kertoa tarkemmin, että kyseessä on ollut syöpä ja sitä ei – ilmeisesti? – voi saada mistään muusta kuin tupakasta. Silloin entinen tupa-

koinnin palkattu edistäjä, tohtori Lasse Lehtinen, ei ehkä olisi tohtinut huudahtaa noista luvuista: mieletöntä.

Kirjan sivulta 160 löytää luetelon kahdeksasta eri syöpälajista. Niitä ovat keuhkosyöpä, kurkunpääsyöpä, ruokatorven syöpä, haimasyöpä, munuaisten syöpä, suusyöpä, huulisyöpä ja virtsarakon syöpä. Väitän, hyvä lukija, vastaan, jos sinulla on muka paremmat tiedot kuin koululääketieteellä.

Aurejärvi on käynyt sotaansa tupakkaa ja sitä valmistavaa teollisuutta vastaan ilman palkkaa, mikä herättää kunnioitusta. Hän kirjoittaa erittäin rohkeasti eräistä muista johtavista juristeistamme, jotka olivat esimerkiksi sitä mieltä, että tupakan aiheuttamia surmia ei ”kuuluisi” käsitellä tuomioistuimissa. Mikä muu paikka tulisi kysymykseen, Aurejärvi vastaa ja toteaa, että sellaista ei ole. Itse ajattelen, että tupakka on kaikista nautintoaineista poikkeava ilmiö, mutta mitään erityistuomioistuinta ei ole eikä ehkä voi olla. Miksi siis

Erkki Aurejärvi
Erään murhan anatomia
– suomalainen tupakkatuomio
Vantaa: WSOY, 2004
620 s.

tupakan tuhot eivät olisi tuomioistuinasioita?

Tupakkateollisuus on kova ja häikäilemätön, minkä tiesin jo ennen kirjan lukemisen aloittamista. Aurejärvi otti tehtäväkseen ajaa eläkeläinen Pentti Ahon asiaa. Aho oli syntynyt vuonna 1925, käynyt kansakoulun ja aloittanut tupakoinnin 16 vuoden iässä. Kurkunpääsyöpä surmasi hänet vuonna 1992.

Alan teollisuuden oveluutta voisi jopa ihailla, ellei se tuottaisi karmeita tuloksia. Pentti Ahon piti tietää, että tupakalla on vaaransa, oli alan yritysten teesi. Toisaalta samat yritykset olivat samaan aikaan johdonmukaisesti kieltäneet tupakan vaarat.

Oikeudenkäyntivaiheessa ne

vieläpä palkkasivat vaikeuksiin ajautuneen professorin lähes kiistämään nuo riskit.

Tuomioistuinkritiikkiin kuuluu se tosiasia, että Ahon leskelle ei miehen kuoleman jälkeen korvattu menetystä rahalla. En ole juristi enkä ryhdy arvioimaan päätöksen pätevyyttä.

Tärkeän roolin kirjassa saa Raimo Lintuniemi, jonka muistan joskus tavanneeni. Hän on tehnyt reippaasti ja rohkeasti työtä sotkeakseen asiat, ja koko tupakkateollisuus on ollut samoilla linjoilla. Vasten tahtoaankin täytyy ”ihailla” tupakan

haittojen vähättelyä, joka on ollut punaisena lankana kamppailussa. Toinen nimi esiintyy vain vähäsen, mutta on tärkeä. Amer Oy:n tuore toimitusjohtaja Olli Laiho myönsi 9.1.1990 Helsingin Sanomissa, että tupakka aiheuttaa syöpää. Hätääntynyt Laiho pyörsi syntyneen kohun vuoksi puheensa ja sanoi, että tupakan ja syöväin yhteys on osoitettu vain tilastollisesti. Tupakka-alan omalaatuisessa ajattelutavassa ”vain tilastollisuus” on muka pelastava tekijä. Joka tapauksessa Laihon ura myrkyn myynnissä jäi lyhyeksi.

Olen lukenut Aurejärven kirjan ilman tunnonvaivoja, ja tämän täytyy johtua siitä, että en ole koskaan tupakoinut. Sen myönnän, että nuorukaisena vedin muutaman savukkeen enkä lainkaan pitänyt niistä.

Tupakkateollisuus on nyt uusilla linjoilla sen jälkeen, kun monissa maissa – USA ja Suomi kahtena niistä – savukerasiaan on ollut pakko lisätä varoitusaiheen vaaroista. Nyt alan tehtaait pyrkivät myymään myrkyä ennen muuta kehitysmaihin.

Uusi näkökulma globalisaatioon

PASI PYÖRIÄ

Keskustelu talouden globalisaatiosta tai ”maapalloistumisesta” jakaa mielipiteet. Siinä missä toisten mielestä globalisaatio aiheuttaa maailmanlaajuisia eriarvoistumista, toiset näkevät sen johtavan aikaisempaa tasaisempaan työnjakoon vauraiden länsimaiden ja kehittyvien talouksien välillä.

Konsensus näyttäisi vallitsevan vain siitä lähtökohdasta, että globalisaatiossa on kyse uudesta kansainvälisen työnjaon mallista, kun aiemmin suljetut taloudet ovat avanneet ovensa ulkomaisille yrityksille ja pääomalle. Tämän seurauksena myös monet suomalaisyritykset ovat merkittävässä määrin ulkoistaneet työpaikkoja halvemman kustannustason maihin. Työ siis siirtyy sinne, missä sen teettäminen on edullisinta. Syystäkin viimeaikaisen globalisaatiokritiikin näkyvin kärki on kohdistunut juu-

ri tähän Kiina-ilmiöksi ristittyyn kehitykseen.

Suomen talouden kannalta globalisaatiossa on sekä hyvät että huonot puolensa. Positiivista on ollut ainakin se, että vientiteollisuutemme johtotähtien imussa vaihtotase on pysynyt ylijäämäisenä ja talous on kasvanut, joskin viime vuosina kasvu on ollut huomattavasti kivuliaampaa kuin vuosituhatteen taitteen teknohuumaan huipentuneella nousukaudella. Negatiivista on taas ollut se, että maamme rajojen sisälle yrityksiin ei ole syntynyt riittävästi uusia työpaikkoja.

Kiina-ilmiön merkitystä aliarvioimatta on kuitenkin syytä muistaa, että vientiteollisuus ei ole koko totuus toimivasta taloudesta. Erityisesti Suomen kaltaisen pienen maan, jonka tuotanto on painottunut varsin kapealle sektorille (metsään ja metalliin sekä elektroniikkaan ja sähkötek-

Elina Grundström (toim.)
Globalisaation portin-
vartijat
Helsinki: Edita & Sitra,
2004
175 s.

niikkaan), on pakko tuoda maahan yhä suurempi osa arkisista kulutustavaroista. Maahantuonnista riippuvaisten erikoiskauppojen ja niiden sisäänostajien voidaankin sanoa toimivan eräänlaisina ”globalisaation portinvartijoina”, joiden työ on sitä haastavampaa, mitä pidemmälle maailmantalouden integraatio syvenee.

Näin Elina Grundström, Irina Haltsonen, Anton Hausen, Jostetta Mykkänen, Mattias Möttölä ja Susanna Särkkä päättävät Sitran rahoittamassa selvityksessä, jonka viesti on tärkeä: kulutustavaroiden tuonti on yksi kes-